

Відділ освіти Конотопської міської ради Сумської області
Конотопська станція юних туристів

ЗВІТ

про водний похід

третього ступеня складності

5 - 10 липня 2019 року

річкою Сейм

в Сумській та Чернігівській областях

за маршрутом: с. Хижки – с. Камінь – с. Мутин –
с. Жолдаки – с. Озаричі – с. Мельня – м. Батурин

Маршрутний лист № 9В/19

Керівник:

Хвостов Ігор Миколайович

м. Конотоп, вул. Клубна, 109/104

тел.: 097-1782369

Заступник керівника:

Антонов Володимир Борисович

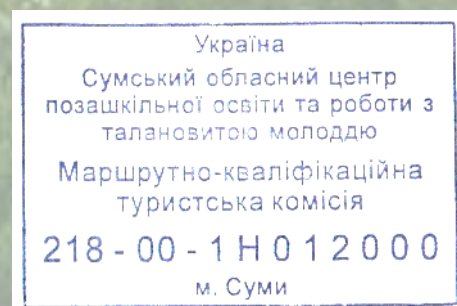
м. Конотоп, вул. Задесенка, 69

Маршрутно-кваліфікаційна комісія розглянула звіт і вважає, що похід може бути зарахований усім учасникам та керівнику як водний похід 3 ступеня складності.

Голова МКК

 (Кондратенко Д.Г.)

м. Конотоп – 2019 р.

Зміст

1. Довідкові відомості про похід	3
2. Список групи учасників походу	4
3. Оглядова карта маршруту походу	5
4. Відомості про район походу	7
5. Графік руху групи по маршруту	10
6. Технічний опис маршруту	12
7. Картографічні матеріали	44
8. Красознавча робота на маршруті	48
9. Підсумки, висновки, рекомендації	53
10. Додатки	55
11. Маршрутна документація	59
12. Перелік використаної літератури	61

У звіті використовуються такі скорочення:

пн., пд.	північ, південь
зх., сх.	захід, схід
год.	година
хв.	хвилина
км	кілометри
м	метри
смт	селище міського типу
с.	село
м.	місто
вул.	вулиця
буд.	будинок
ур.	урочище
р.	річка
оз.	озеро

ДОВІДКОВІ ВІДОМОСТІ ПРО ПОХІД

<i>Вид туризму:</i>	водний
<i>Категорія:</i>	третій ступінь складності
<i>Район походу:</i>	ріка Сейм у Сумській та Чернігівській областях
<i>Строки проведення походу:</i>	5 - 10 липня 2019 року
<i>Нитка маршруту:</i>	с. Хижки – с. Камінь – с. Мутин – с. Заболотове – с. Жолдаки – с. Озаричі – с. Лисогубівка – с. Мельня – с. Митченки – м. Батурин

Довжина активної частини маршруту: 84 км

Тривалість походу: 6 днів
- активна частина подорожі – 5 днів;
- краєзнавча робота – під час активної частини походу

Аварійні виходи з маршруту:

Автомобільний міст у с. Мутин, автодорога Р60 Конотоп – Кролевець;
Автомобільний міст у с. Озаричі, автодорога до м. Конотоп;
Залізничний міст у с. Лисогубівка, з/ст. Сейм до м. Конотоп або м. Кролевець

Назва та шифр МКК:

МКК Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю:

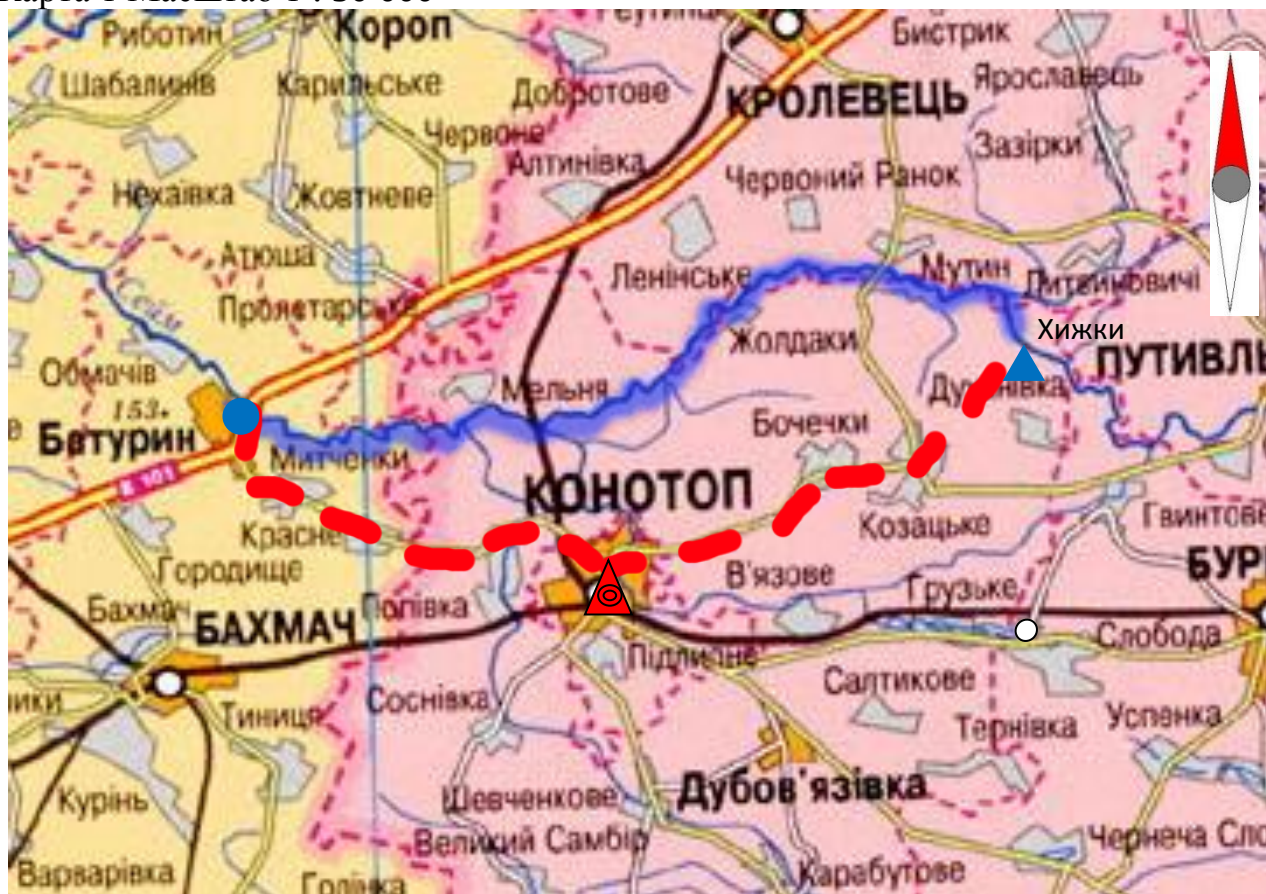
Шифр: 218-00-1Н012000

Адреса: 40007, м. Суми, вул. Серпнева, буд. 14-а

Телефон: 0542-33-11-85

ОГЛЯДОВА КАРТА МАРШРУТУ

Карта 1 Масштаб 1 : 50 000

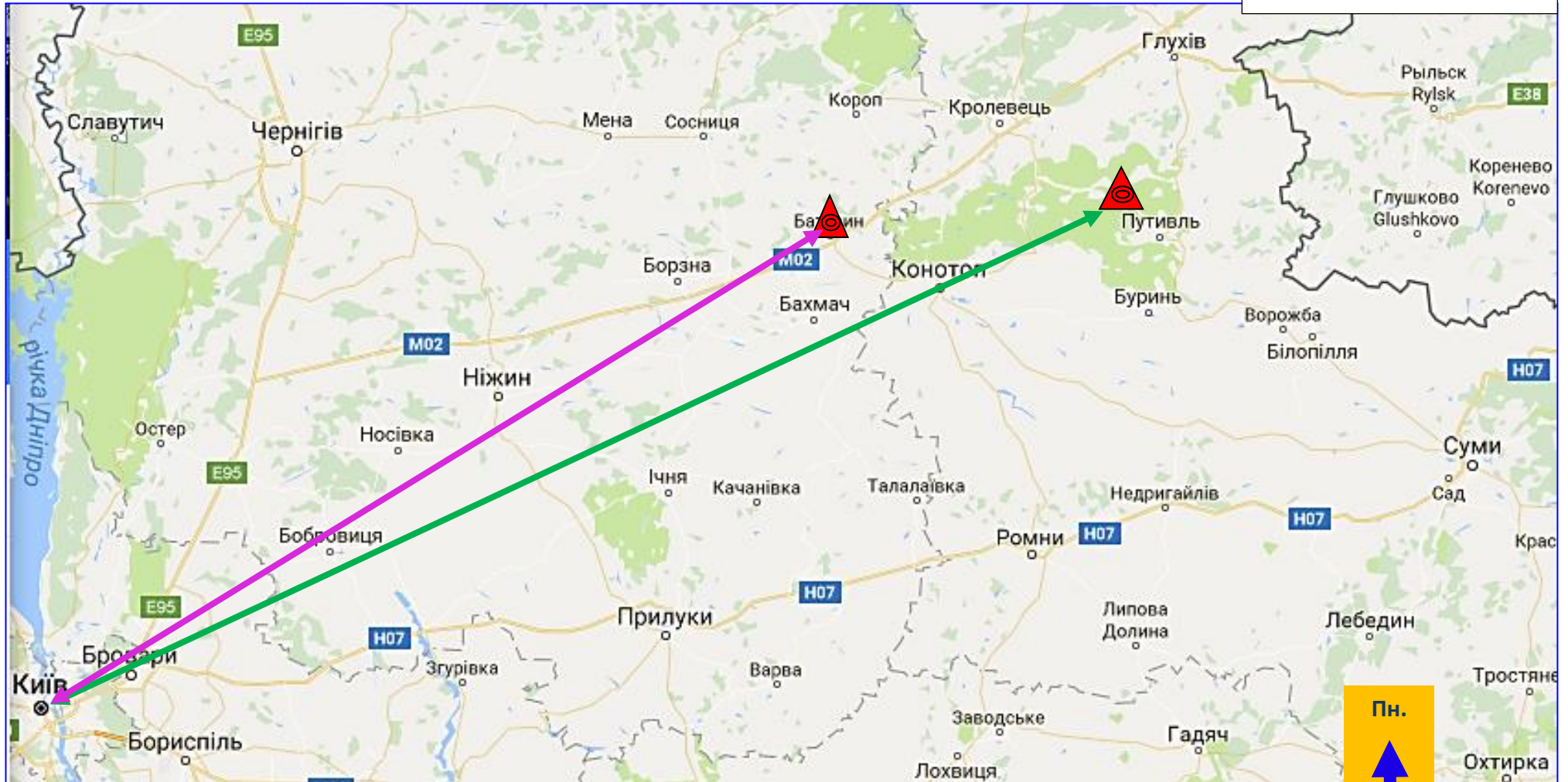

Умовні позначки до карти 1

	початок і закінчення подорожі (Конотопська СЮТур);
	нитка маршруту з указанням напрямку руху
	маршрути підвозів
	старт маршруту
	фініш маршруту

ОГЛЯДОВА КАРТА РАЙОНУ ПОХОДУ

МАСШТАБ 1: 1500 000

Умовні позначки

	місце початку і закінчення маршруту
	шлях під'їзду від Києва
	шлях від'їзду до Києва

ВІДОМОСТІ ПРО РАЙОН ПОХОДУ

Туристична подорож – водний похід третього ступеня складності, проходила в західній частині Сумської та східній частині Чернігівської областей по річці Сейм. Маршрут пролягав майже із центра Сумської області через її західну частину територіями Кролевецького, Конотопського районів, а закінчувався у східній частині Чернігівської області – Бахмацькому районі. У фізико-географічному відношенні це природні зони мішаних лісів та лісостепу, умовна межа між якими якраз і проходить здебільшого по річці Сейм [5].

Район подорожі розташований у помірно континентальному кліматі в умовах теплого літа і достатнього зволоження. Середня та нижня течія Сейму плинуть у північно-східній частині Придніпровської низовини. Тому за рельєфом територія, якою пролягав маршрут, рівнинна. Розчленування рельєфу незначне, але помітне. Перш за все слід виділити основну рельєфну одиницю – річкову долину трапецієвидної форми з чітко вираженими заплавою та терасами (інколи – добре помітними двома). Вздовж нитки маршруту добре представлений яружно-балочний рельєф. Поверхня складена переважно осадовими гірськими породами – пісками, супісками, суглинками, лесом (фото 2, 3, 27) [5]. Ці особливості рельєфу і геології сформували сучасне меандруюче русло ріки Сейм із переважанням крутих берегів (фото 13, 14, 38), з наявністю підводних ям, вирів, багатьма протоками і старицями. Швидкість течії доволі помітна як для рівнинної річки, особливо на перекатах. Падіння ріки в середньому складає 0,3 м/км. Живлення річки мішане, але переважає снігове. Дощове живлення і підземними водами присутні влітку (саме під час подорожі, фото 45, 46). Зокрема в липні на річці спостерігався низький рівень води через жаркий та засушливий червень. Улітку коливання рівня води в річці незначне і залежить від особливостей погоди (дощових та сухих днів). Меандруюче русло постійно змінює напрям течії, але генеральний напрямок річки від початку маршруту – на захід. На руслі небагато прямих ділянок, часто вони характеризуються мілинами та досить буйною водною рослинністю (фото 16, 17). Ріка Сейм протягом свого плину приймає кілька притоків, усі вони є невеликими рівнинними річками. На ділянці маршруту можна відмітити праву притоку Клевень (фото 6, 7) та ліві Гнилицю, Єзуч (фото 29), Куколку. Одного разу на маршруті Сейм розділявся на рукави; з лівого боку від основного русла лишилася протока Старий Сейм (Новомутинська). Береги Сейму часто порослі густою рослинністю, інколи заболочені (фото 4, 9, 33). Доволі нерідко береги круті та обривчасті (фото 14, 38, 48). У річці багато топляка, корчів і кореневищ прибережних дерев (фото 26, 39), що іноді утворювали завали; це складало певні перешкоди в поході [10]. Наявність води та густої прибережної рослинності (фото 32, 37) дають змогу розвиватися фауні, характерній для даних фізико-географічних умов. Досить часто зустрічалися представники земноводних та плазунів, спостерігалось багато птахів (чапля, лелека, чайка, шуліка). У воді часто можна було помітити рибу (щуку, окуня, себеля, плотву тощо) [11].

Ріка Сейм та її прибережні території зручні для мисливства і рибальства, саме це і спостерігалось під час походу майже щодня.

Район подорожі досить добре освоєний і заселений. Маршрут проходив повз майже десяток населених пунктів, із яких найбільший – місто Батурин (фото 53, 55, 56). Також слід відзначити крупні села: Хижки, Камінь, Мутин, Жолдаки. Протягом маршруту річку перетинає три автодорожніх мости (фото 10, 24, 49) та міст із залізничною колією (фото 28), що свідчить про добре розвинену інфраструктуру [16]. Узбережжя досить добре освоєні і використовуються населенням як місця відпочинку, рибальства, мисливства. На прибережних луках були помітні сіножаті. У деяких селах до берегів були пришвартовані човни, що свідчить про транспортне значення водотоку. Слід також констатувати наявність сміття по берегах та забруднення води у річці – наслідок екологічно нераціонального природокористування та недобросовісного ставлення до природи.

Район подорожі добре освоєний і в туристичному плані. Ріка Сейм є привабливим туристичним об'єктом, особливо для водних походів. Походи по Сейму здійснюють різні організації з різними групами – і за віком, і за кількістю. Вихованцями станції юних туристів протягом останніх двадцяти років було здійснено кілька походів по цій річці. Частково ці походи включали і маршрут описуваного. Усі ці походи були ступеневими, або першої категорії складності; на Сейму, як на річці рівнинній, можна здійснити водні походи не вище першої категорії складності [14]. Узбережжя та прибережні райони Сейму часто використовувалися для проведення пішохідних і велосипедних походів – ступеневих та першої категорії складності [14]. На річці Сейм у межах території здійснюваного походу не було серйозних перешкод, що могли б завадити звичайному руху групи. Певні труднощі складали мілини, водна рослинність та топляк і корчи, що могли таїти ризик пошкодження плавзасобів (фото 17, 39, 40). Кілька завалів, майже перегороджуючи русло, примусили проходити ділянку з максимальною увагою на мінімальній швидкості з використанням навичок водного слалому. Дощ і зустрічний вітер завдавали набагато більше клопоту, ніж перешкоди русла (фото 14, 46).

Група, збираючись у похід, приготувала все необхідне для шестиденного маршруту. Продукти харчування були заготовлені в повному обсязі [13]. Єдине, що доводилося поповнювати протягом походу, – запаси питної води. Для цього використовувалися місцеві водогони, сільські колодязі. За потреби можна було поповнити і запаси харчів. Адже в багатьох селах (Хижки, Камінь, Мутин, Жолдаки), а також, безумовно, і в Батурині, є заклади торгівлі і громадського харчування. Також в Батурині, Хижках, Мутині, Жолдаках є пункти зв'язку і заклади медичного обслуговування. За потребою учасники походу могли щодня дістатися медичного закладу (медпункту або ФАПу), щоб одержати медичну допомогу. Оскільки район добре освоєний в економічному та туристичному планах і не становить особливої небезпеки при пересуванні ним, тут немає спеціальних аварійно-рятувальних служб із розшуку та надання допомоги туристам. А звичайні громадські рятувальні служби доступні, до них легко зателефонувати за загальноприйнятими номерами телефонів.

Автобусне сполучення є з більшістю населених пунктів, нитку маршруту перетинає залізниця. У додатку 1 наведено розклад руху електропоїздів та автобусів у межах маршруту, якими можна при потребі скористатися [17].

Автобусне і залізничне сполучення досить регулярне, скористатися ними за необхідності не викликає ніяких проблем [9]. Можна скористатися і винайнятим автотранспортом, що і було здійснено групою на початку та в кінці подорожі. 5 липня подорож розпочалася о 9 год. 30 хв. від Конотопської СЮТур. Групу та спорядження приблизно за годину було доставлено приватним винайнятим автотранспортом за 40 км до місця старту походу – села Хижки Конотопського району. А 10 липня тим же автотранспортом групу і спорядження було забрано о 18:00 в місті Батурин Бахмацького району і за 30 км доставлено на станцію юних туристів, чим і закінчилась подорож. Протягом усієї подорожі можна було користуватися засобами мобільного зв'язку. І хоча почасти зв'язок був нестійким, все ж кожного дня можна було за необхідності скористуватися стільниковим. Група повідомляла голову МКК про своє переміщення і про проходження походу 5, 7, 10, липня.

Район подорожі багатий історією та природою. Під час походу учні могли спостерігати красу природи рідного краю, величну ріку нашої області – Сейм, її мінливі береги, буйну та різноманітну рослинність (фото 5, 15, 22, 42, 47). Маршрут проходив через територію регіонального ландшафтного парку «Сеймський», до складу якого входять кілька структурних одиниць, зокрема заказники Озаричський (орнітологічний), Мутинський (ботанічний), Камінський (геологічний) у Кролевецькому і Конотопському районах [15]. Краєзнавчою перлиною походу можна вважати старовинний Батурин із його історико-культурним заповідником [19] (фото 53, 54, 55). Учасники походу відвідали центр міста, реконструйовану фортецю, пам'ятник п'яти гетьманам, місцевий краєзнавчий музей. Особливу цікавість на маршруті склало гирло річки Клевень – правої притоки Сейму в селі Камінь (фото 6, 7, 8) із його руслом гірського типу через валуни – релікти льодовикової епохи. Також відомо, що вздовж узбережжя Сейму біля сіл Мутин, Камінь, Хижки, Красне є залишки давніх людських поселень – кургани і городища, які може розпізнати досвідчене око туриста-краєзнавця у місцевому ландшафті [1]. Загалом можна говорити про краєзнавчу і туристичну привабливість району подорожі та можливість використання річки Сейм для походів у майбутньому.

ГРАФІК РУХУ

День в дорозі	Дата	Ділянка маршруту (початковий та кінцевий пункти ділянки)	Пройдений шлях	Чистий ходовий час	Особливості маршруту. Характеристики шляху. Краєзнавчі об'єкти.
1	05.07. 2019	Конотопська СЮТур – переїзд до с. Хижки – с. Мутин	16 км	4 год. 30 хв.	Великий сільський пляж у с. Жолдаки, де збираються і стають на воду байдарки. Річка Клевень – права притока Сейму. Кам'янисте гирло річки, геологічний заказник «Камінські піщаники». Село Камінь Кролевецького району на правому березі ріки Сейм. Значна мілина за селом Камінь. Село Мутин Кролевецького району на правому березі Сейму. Автомобільний міст через Сейм в районі села Мутин на автодорозі Конотоп – Кролевець.
2	06.07. 2019	Стоянка за с. Мутин – с. Жолдаки	20 км	6 год. 30 хв.	Рух територією регіонального ландшафтного парку «Сеймський». Невдовзі після початку денного маршруту ліворуч до основного русла приходить протока Старий Сейм. По правому берегу – село Заболотове Кролевецького району. По лівому берегу село Жолдаки Конотопського району. У районі села Жолдаки руху перешкоджали великі мілини – довелося робити проводку. Значна ширина ріки – до 80 м. Між селами Мутин і Заболотове багато крутих берегів із колоніями ластівко-берегівок.
3	07.07. 2019	Стоянка за селом Жолдаки Днювання			
4	08.07. 2019	Стоянка за с. Жолдаки – с. Лисогубівка	18 км	6 год.	Ділянка ріки Сейм дуже сильно меандрує, багато крутих берегів. Місцями – значна (до 80 м) ширина русла. Багато топляка і завалів. Ліві притоки – Гнилиця, Єзуч (найбільша притока на маршруті). Велике гирло річки Єзуч. Село Озаричі по правому берегу, село Лисогубівка – по лівому, обидва – Конотопського району. Автомобільний міст біля села Озаричі на автодорозі Конотоп – Кролевець – Шостка. Залізничний міст біля села Лисогубівка на магістральній залізниці Київ – Москва. Залізнична зупиночна платформа «Ріка Сейм».

5	09.07. 2019	Стоянка за с. Лисогубівка – стоянка в районі с. Митченки	18 км	6 год.	По правому берегу – село Мельня Конотопського району, по лівому – впадіння притоки Куколки. Високовольтна лінія електропередач перетинає річку в районі села Мельня. Сейм сильно меандрує, у річці – завали з притоплених дерев. Береги менш круті, багато рівнинних, порослих лісом, чагарями. У середині денного переходу перетинається межа Сумської і Чернігівської областей. Стоянка далеко від населених пунктів – до села Митченки (по лівому берегу) Бахмацького району Чернігівської області близько п'яти кілометрів.
6	10.07. 2019	Стоянка в районі с. Митченки – м. Батурин; переїзд до Конотопської СЮТур	12 км	3 год. 30 хв.	Спочатку меандрує, потім досить вирівнює русло. Зранку – дощ, вітер, які ускладнювали рух. Великий автомобільний міст на автотрасі міжнародного значення Київ – Москва. Місто Батурин Бахмацького району Чернігівської області, Батуринський історико-культурний заповідник. Двогодинна екскурсія містом з відвідинами центру, Батуринської фортеці, археологічного музею. Збір байдарок, спорядження, повернення до Конотопської СЮТур дорогою через Батурин, села Митченки, Красне (Чернігівська область), Попівка, Вирівка (Сумська область), Конотоп – вулицями Клубна, Свободи, Парківська.
Усього 84 км					

ТЕХНІЧНИЙ ОПИС МАРШРУТУ

Перший день походу

5.07.2019 р. П'ятниця

Переїзд групи із спорядженням від Конотопської СЮТур до села Хижки

Перехід с. Хижки – с. Мути

Пройдено 16 км

Ходовий час 4 години 30 хвилин

Погодні умови – тепло, сонячно, слабкий вітер

Вихід о 12.30

Отаборилися о 17.00

П'ятого липня група туристів зібралася о 8 год. 30 хв. на Конотопській станції юних туристів. Останні приготування, інструктаж та контроль за дотриманням підготовчих процедур, а також завантаження спорядження на спеціально винайнятий автотранспорт зайняли близько години. О 9 год. 30 хв. група була готова (фото 1), завантажилася у мікроавтобус - розпочався похід. До місця старту маршруту – близько 40 км. Рухалися спочатку вулицями Конотопа: Парківською, Депутатською, Лісового, Тхора, Володимира Великого, Конотопських Партизан, а потім досить посередньої якості асфальтованою дорогою по Конотопському району повз села: Раки, Бондарі, Сахни, Бочечки, Щекинське, Козацьке і врешті – Хижки. Від Конотопа дорога вела у північно-східному напрямку, за годину туристи опинилися за селом Хижки на сільському пляжі на березі ріки Сейм (фото 2). Дві години пішло на розвантаження спорядження, збирання байдарок та підготовку їх до сплаву, а також на обід. Група здійснювала похід на трьох надувних байдарках і одній каркасній. І врешті, о 12 год. 30 хв. туристи стали на маршрут (фото 3).

Ріка цього літа не надто повновода, течія помірна, погода була тепла до жаркої, сонячна, малохмарна, із слабким вітром. Це сприяло плавному входженню в маршрут і адаптації до похідних умов (фото 4). Хвилин через сорок зробили перший короткий привал (фото 5), а ще за сорок хвилин, пройшовши близько 5 кілометрів, побачили досить велику і незвичайну праву притоку Сейма – річку Клевень і зупинилися перепочити і дослідити місцевість (фото 6). Гирло річки Клевень перегороджене валунами із льодовикових пісковиків, які утворюють пороги і надають місцевості гірського вигляду (фото 7). Недарма тут розташовано геологічний заказник місцевого значення «Камінські піщаники» (фото 8), а прибережне село називається Камінь. Воно відноситься до Кролевецького району.

Далі стали на маршрут о 15 год. До села Камінь рухалися переважно в північному напрямку, далі ріка досить круто змінює напрямок течії на переважно західний. Уздовж села Камінь приблизно 2 км. тягнуться мілини, русло пряме і широке. Далі русло починає меандрувати, береги часто порослі прибережною і водною рослинністю, що утруднює причалювання (фото 9). Ліворуч ледь помітно було протоку - Старий Сейм, що відійшла від основного русла перед Мутином.

Майже три години такого руху з невеликими перепочинками привели туристів до села Мути́н Кролевецького району на правому березі Сейму, а також до автомобільного мосту через Сейм на автодорозі Конотоп – Кролевець (фото 10).

Успішно пройшовши під мостом, туристи почали шукати місце ночівлі і за півгодини знайшли зручний пляж на лівому березі ріки. Група отаборилася о 17 год. (фото 11). За день пройдено 16 км. Надвечір збільшилася хмарність, стало трохи прохолодніше. Туристи використали традиційне місце стоянки, дров достатньо у прибережних вербняках, питної води запасли вдосталь. За необхідності її можна було взяти в селі Мути́н за 3 км від табору. Відбій о 22 год.

Фото 1. Перед стартом походу на Конотопській станції юних туристів

Далі використовуються такі умовні позначки:

Напря́м течії

Фото 2. Вивантаження, збирання байдарок, обід

Фото 3. Стаємо на маршрут в селі Хижки

Фото 4. Типовий вигляд русла

Фото 5. Перший маленький привал

Фото 6. Село Камінь Кролевецького району – місце незвичайне

Фото 7. Гирло річки Клевень – правої притоки Сейму

Фото 8. Ділянка геологічного заказника «Камінські піщаники»

Фото 9. Різноманіття рослинності по берегах

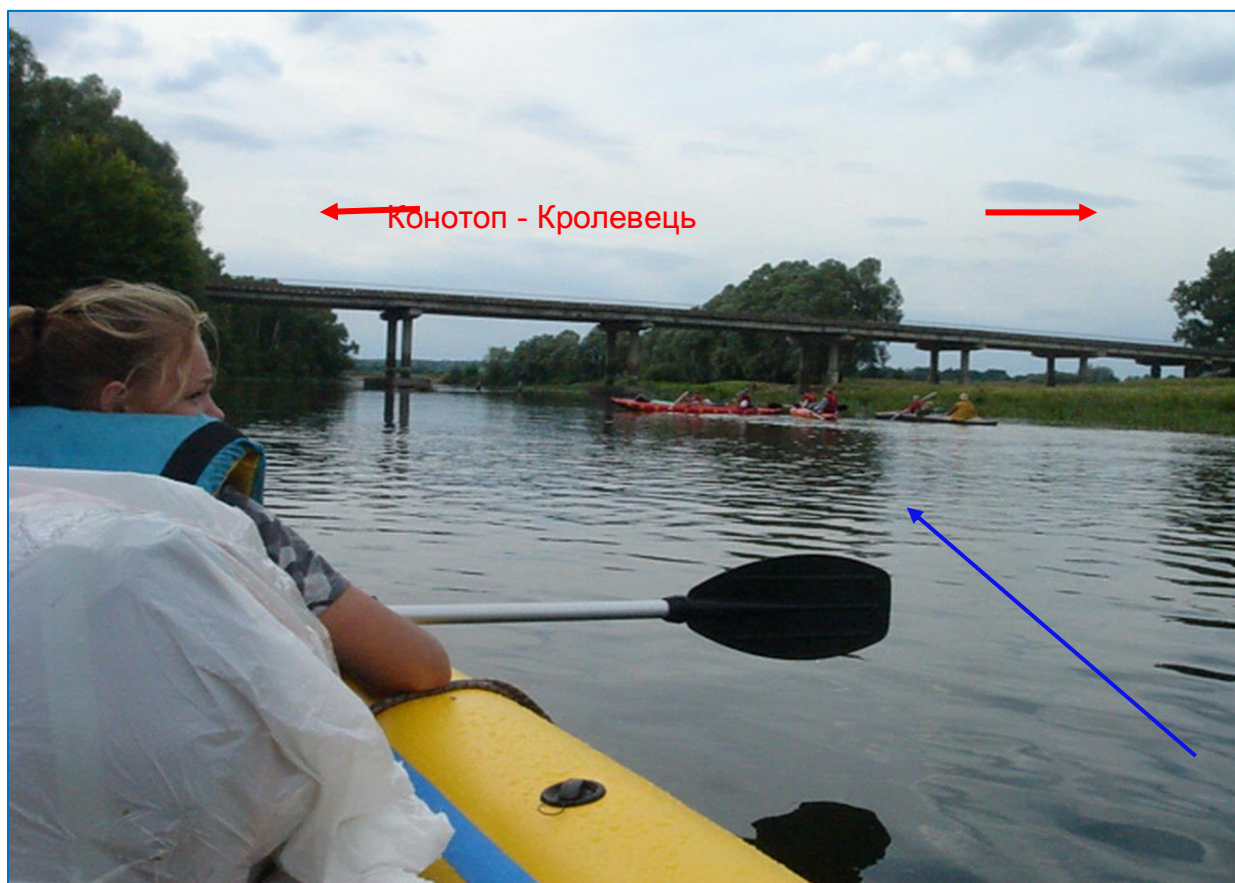

Фото 10. Автомобільний міст на трасі Конотоп – Кролевець біля села Мутин

Фото 11. Так виглядала перша стоянка в поході

Другий день походу
6.07.2019 р. Субота
Стоянка на захід від с. Мутин – стоянка на захід від с. Жолдаки
Пройдено 20 км
Ходовий час 6 год. 30 хв.
Погодні умови – тепло, сонячно, змінна хмарність, вітряно
Вихід о 10 годині
Отаборилися о 16 год. 30 хв.

Підйом о восьмій ранку. Вранішній туалет, сніданок, збір спорядження (фото 12) тривали близько двох годин. Зранку досить прохолодно, згодом теплішає. На маршрут група стає о десятій. Сьогodenний маршрут повністю пролягав у межах регіонального ландшафтного парку «Сеймський», зокрема, ландшафтного заказника «Мутинський» як його структурного підрозділу. Більшість маршруту наступних днів походу теж проходила теренами цієї природоохоронної території. Тому протягом дня туристи часто спостерігали колонії ластівок-берегівок (фото 13), білих і сірих чапель, вужів, різноманітних риб тощо.

Від початку руху стає помітно, що русло стало більш звивистим, побільшало крутих берегів. За 1,5 кілометри від місця стоянки основне русло ліворуч приймає протоку Старий Сейм. Приблизно за 8,5 км руху на правому березі ледь видно село Заболотове Кролевецького району. Тут русло починає вирівнюватися і помітно міліє. Мілини тягнуться приблизно 4 кілометри – до села Жолдаки і трохи після нього. Почасти мілини не давали змоги йти в човнах, доводилося робити проводку байдарок по воді (фото 16, 17). Загалом пройшли три з половиною години і побачили на лівому крутому березі село Жолдаки (фото 15). У селі Жолдаки Конотопського району здійснили великий привал з відпочинком і обідом. Швидкість руху в цей день уповільнився через досить сильний північно-західний вітер (фото 14).

По обіді о 14 год. стали на маршрут. Мілини скінчилися, русло почало знову меандрувати. Стало більше похилих берегів, трохи змінилася прибережна рослинність. За дві з половиною години пройшли 5 кілометрів, стали на ночівлю на лівому, доволі крутому березі (фото 18, 19). За день пройдено 20 км. Запаси води можна було поповнити в селі Жолдаки (за 3 кілометри від стоянки лугом), дров вистачало у невеликому прибережному гаю. Отаборилися о 16 год. 30 хв. Надвечір вітер став тихіше, хмарність збільшилася. О 22 год. – відбій.

Фото 12. Вранішні збори після першої ночівлі

Фото 13. Крутизна берегів дозволяє селитися там ластівкам

Фото 14. Вітер ускладнював рух

Фото 15. Центральний пляж села Жолдаки

Фото 16. Проводка по мілині

Фото 17. Зручна стоянка на крутому березі

Третій день походу
7.07.2019 р. Неділя
Днювання

Погодні умови – тепло, змінна хмарність, помірний вітер

Традиційно в поході – підйом о восьмій. Ранок хмарний, прохолодний. Після сніданку (фото 18) зайнялися оглядом, поточним ремонтом та підгонкою спорядження. Огляд виявив кілька подряпин на днищах байдарок, та вони були незначними. Тільки на каркасній байдарці необхідно було проклеїти шов у кільовій частині судна. Також увага була приділена веслам і палаткам. У двох палатках потрібно було укріпити петлі для розтяжки. Після обіду група, за виключенням заступника керівника, здійснила прогулянку до села Жолдаки. Удень погода була теплою, вітряною, зі змінною хмарністю. Надвечір хмар побільшало. Відбій – у похідному режимі, о 22-й.

Фото 18. Під час днявання відпочивають усі, особливо байдарки

Четвертий день походу
8.07.2019 р. Понеділок
Стоянка на захід від с. Жолдаки – с. Лисогубівка
Пройдено 18 км
Ходовий час 6 год.

**Погодні умови – прохолодно, хмарно з проясненнями, вітряно,
короткочасні дощі**

Вихід о 10 годині

Отаборилися о 16.00

Підйом о восьмій. Уранці – прохолодно, суцільна хмарність, штиль. На маршрут стали о десятій (фото 19). Удень піднявся вітер, пізніше він став посилюватися, інколи проглядало сонце. Цього дня русло ріки стало дуже звивистим, меандруючим. Збільшилась кількість підтоплених дерев, що лежать у воді. Почасти ці дерева утворювали досить небезпечні завали, доводилося шукати прохід шириною всього в кілька метрів (фото 20). Долати завали допомагали навички водного слалому. Протягом денного переходу круті береги чергувалися з похилими, на поворотах спостерігалось багато пляжів. По узбережжях була присутня рослинність: верби, клени, рідше – дика груша, тополя, інші дерева та чагарники. Спостерігалось багато птахів: чаплі, чайки, рибалочка, одуд, у воді – значна кількість риби. Наявність риби в річці не залишили без уваги і місцеві рибалки – на берегах і в човнах їх можна було досить часто зустріти. Маршрут цього дня пролягав теренами регіонального ландшафтного парку «Сеймський» і його структурного підрозділу – орнітологічного заказнику «Озаричанський».

Розпочавши вранці рух, туристи відчували дію західного вітру. Тому швидкість цього дня була невисока, доводилося частіше робити короткі привали. Рідкісне цього дня сонце світило на екіпажі під різним кутом, тому що русло сильно меандрує. За годину ходу ліворуч пройшли малопомітну ліву притоку, що в народі звуть Гнилицею. Протягом наступних годин руху двічі був короткочасний дощ, погода погіршилася. Ще дві години – і туристи побачили автомобільний міст через Сейм (фото 21, 22) на автодорозі Конотоп – Кролевець – Шостка. Пройшовши під мостом, учасники походу зупинилися на лівому березі на перепочинок та обід (фото 23, 24). На правому березі, за мостом виднілося село Озаричі Конотопського району. До обіду пройдено 10 км. Продовживши рух після обіду, туристи помітили, що характер ріки не змінився. За півтори години усі побачили залізничний міст через ріку Сейм (фото 25). Це міст на міжнародній залізниці Київ – Москва. Перед самим мостом ліворуч Сейм приймає найбільшу ліву притоку місцевості – річку Єзуч, що впадає широким і потужним гирлом (фото 26). На лівому березі Єзуча і Сейму розташувалося село Лисогубівка Конотопського району. Зайшовши в гирло Єзуча, група пристала до лівого берега. Якраз почався сильний дощ. Він був короткочасним, тому дозволив туристам згодом пройти по селу Лисогубівка, вийти до залізничної станції «Ріка Сейм» (фото 31), роздивитися залізничний міст з берега (фото 30). Після привалу та прогулянки група знову на маршруті.

Вийшовши з гирла Єзуча, туристи швидко і компактно пройшли під залізничним мостом (фото 32). Після привалу пройшли близько години і стали на ночівлю на лівому березі ріки (фото 33). Загалом за день подолано 18 км.

Стоянка зручна, приблизно за 30 метрів від берега, дров удосталь, тільки трохи мокрі, запасів води вистачає (фото 34). За необхідності воду можна взяти в селах Лисогубівка або Таранське, до яких не більше 3 км. Увечері інколи проглядало сонце, але перед відбоєм було відчуття, що ось-ось лине дощ (фото 35). Відбій о 22-й.

Фото 19. Вирушаємо на маршрут. Відчалуємо

Фото 20. Елементи водного слалому на річкових завалах

Фото 21. Міст через Сейм на автодорозі Конотоп – Кролевець – Шостка

Фото 22. Туристи на мосту. А за мостом – село Озаричі

Фото 23. Місце великого привалу та обіду

Фото 24. Погода погіршується. Привал не затягуємо

Станція Сейм

Фото 25. Залізничний міст – велика споруда

Фото 26. Привал біля села Лисогубівка. Широке гирло річки Єзуч

Фото 27. Так виглядає залізничний міст

Фото 28. Зупиночна платформа «Ріка Сейм» – можливість аварійного виходу з маршруту

Фото 29. Пройшли під залізничним мостом

Фото 30. Кінець денного переходу

Фото 31. Облаштовуємо стоянку

Фото 32. На цій стоянці довелося боротися з дощем

П'ятий день походу
9.07.2019 р. Вівторок
Стоянка на захід від с. Лисогубівка – стоянка поблизу с. Митченки
Пройдено 18 км
Ходовий час 6 годин
Погодні умови – прохолодно, похмуро, уночі дощ, поривчастий вітер
Вихід о 10 год. 30 хв. Отаборилися о 16.30

Приблизно із середини ночі був дощ. Ранок видався мокрий і майже холодний. Підйом затягнувся і відбувся о 8 год. 30 хв., коли дощ почав трохи вщухати. Зранку вітру не було, а потім він розгулявся. Протягом дня вітер неодноразово підсилювався, був поривчастий, переважно північно-західного напрямку.

На маршрут стали о 10 год. 30 хв., дощ на цей момент закінчився, а вітер був уже досить помітним. Через півгодини руху туристи побачили стовпи і дроти високовольтної лінії електропередач, що перетинала ріку (фото 33), це визначний орієнтир, за ним – село Мельня Конотопського району (фото 34). І дійсно, за 1 км побачили на правому березі кілька хатин. Ще кілометр – і зліва помітно було впадіння невеликої річки – це ліва притока Сейму Куколка. Трохи згодом зробили привал (фото 35). Приблизно в цьому місці проходить межа Сумської і Чернігівської областей, Конотопського і Бахмацького районів відповідно.

Характер ріки трохи змінився. Стало більше похилих берегів, висоти крутих трохи зменшилися (фото 37). Русло почало сильно меандрувати, у воді спостерігалася велика кількість топляка, завалів (фото 36).

Рухатися треба було обережно, щоб не пошкодити судна. Ще дошкуляв доволі сильний і часто зустрічний вітер. Зате зрідка почало проглядати сонце. Такий характер погоди і руху зберігався протягом всього маршрутного дня.

Пройшовши за шість годин (враховуючи привали) 18 кілометрів, туристи знайшли зручне вирівняне місце на широкому пляжі (фото 38) і отаборилися серед чагарників і прибережного переліску (фото 39, 40). Вітер і змінна хмарність дали змогу висушити палатки та інший інвентар.

Дров на стоянці вдосталь, водою запаслися наперед, її теж вистачало.

Найближче село – Митченки Бахмацького району, відстань від Сейму і від нашої стоянки на 4,5 км (у південному напрямку). Відбій о 22-й.

Фото 33. Удалині помітні стовпи і дроти високовольтної ЛЕП

Фото 34. Сейм в районі села Мельня

Фото 35. Десь тут межа між Сумською і Чернігівською областями

Фото 36. На річці присутні завали і топляк

Фото 37 Характер берегів змінився

Фото 38. Причалили до берега на місці останньої стоянки

Фото 39. Облаштована остання ночівля

Фото 40. Приємна процедура. А вечірнє сонце підсушить інвентар

Фото 41. Збір табору похмурих ранком

Фото 42. Дощ іде, а ми стаємо на маршрут

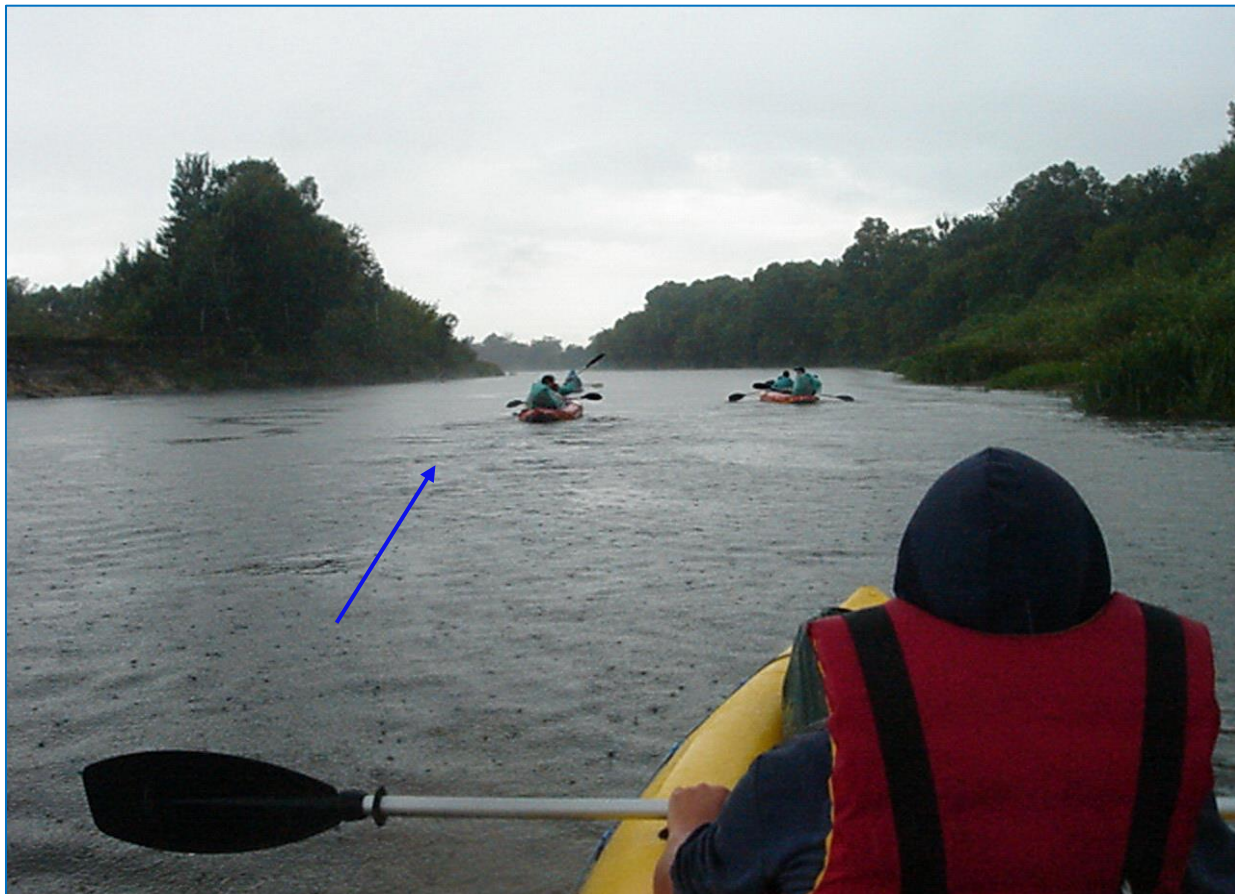

Фото 43. Дощ супроводжував нас майже годину

Фото 44. Вітер допоміг розігнати хмари

Фото 45. Один з останніх привалів на маршруті

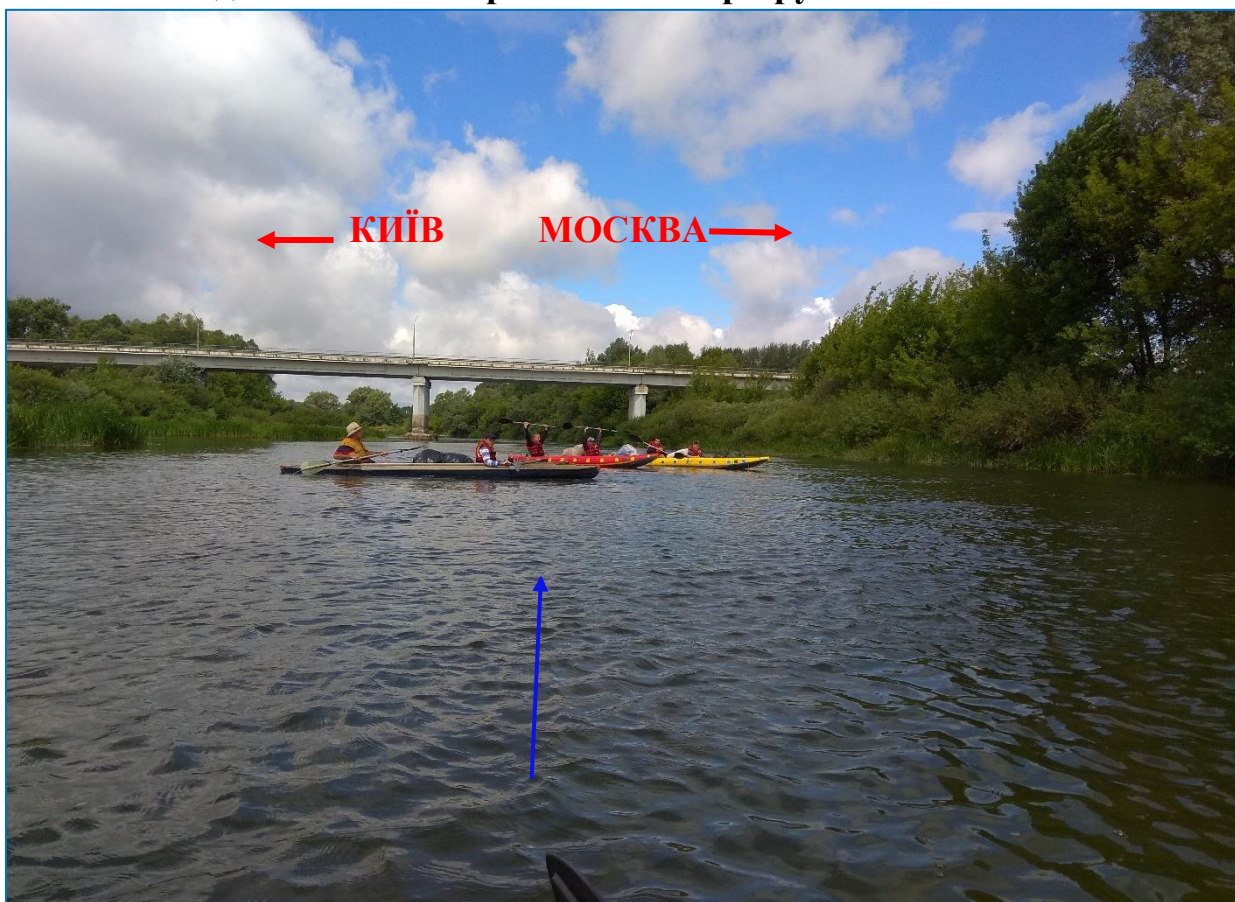

Фото 46. Міст на міжнародній автомагістралі Київ – Москва

Фото 47. Прохід під останнім і найбільшим мостом на маршруті

Фото 48. Міст пройдено. Попереду Батурин

Фото 49. Батуринський пляж. Фініш маршруту

Фото 50. Завантаження спорядження

Фото 51. Прибули через шість днів на СЮТур. Похід закінчено

КАРТОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ

У цьому розділі представлені матеріали, з якими група працювала під час підготовки та проведення походу:

1. Оглядова карта району подорожі подана після розділу «Довідкові відомості про подорож» на стор. 4 і 5 цього звіту.

2. Картографічні матеріали більшого масштабу, які використовувалися туристами в поході. Це дві сторінки військово-топографічної карти із координатною сіткою по лівій та нижній рамках, яка підкреслює стандартне орієнтування карти (північ – верхній край). На карті 1 присутня і кілометрова сітка, напрямки ліній якої майже збігаються з лініями градусної сітки і яка полегшує орієнтування по цій карті. Топографічні знаки на карті стандартні і загальноприйняті. М 1:100000 (у 1 см – 1 км). **На екрані комп'ютера треба збільшити масштаб зображення карти 1 так, щоб між лініями кілометрової сітки на карті було 2 см**

Нижче наведені умовні позначення, які можуть використовуватись для характеристики подорожі.

початок маршруту;

закінчення маршруту

місця ночівель;

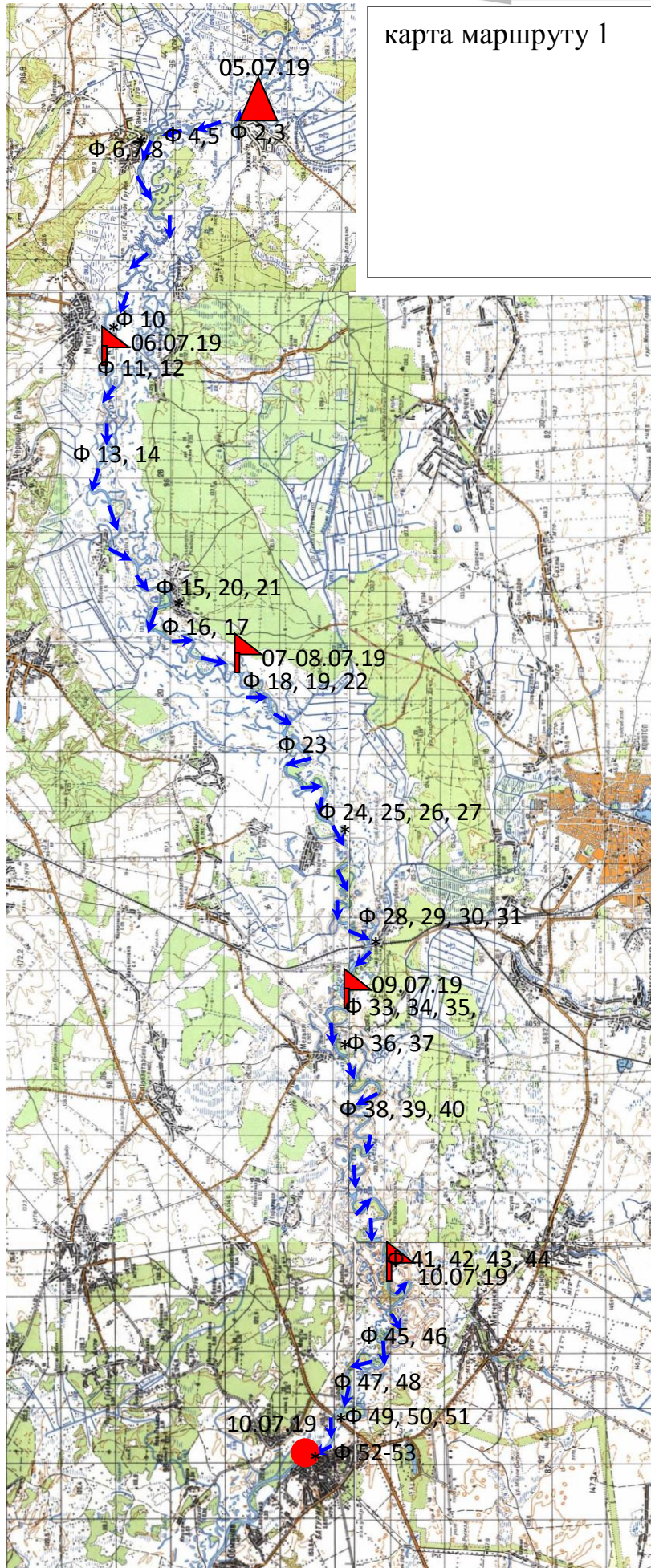
нитка маршруту з указанням напрямку руху;

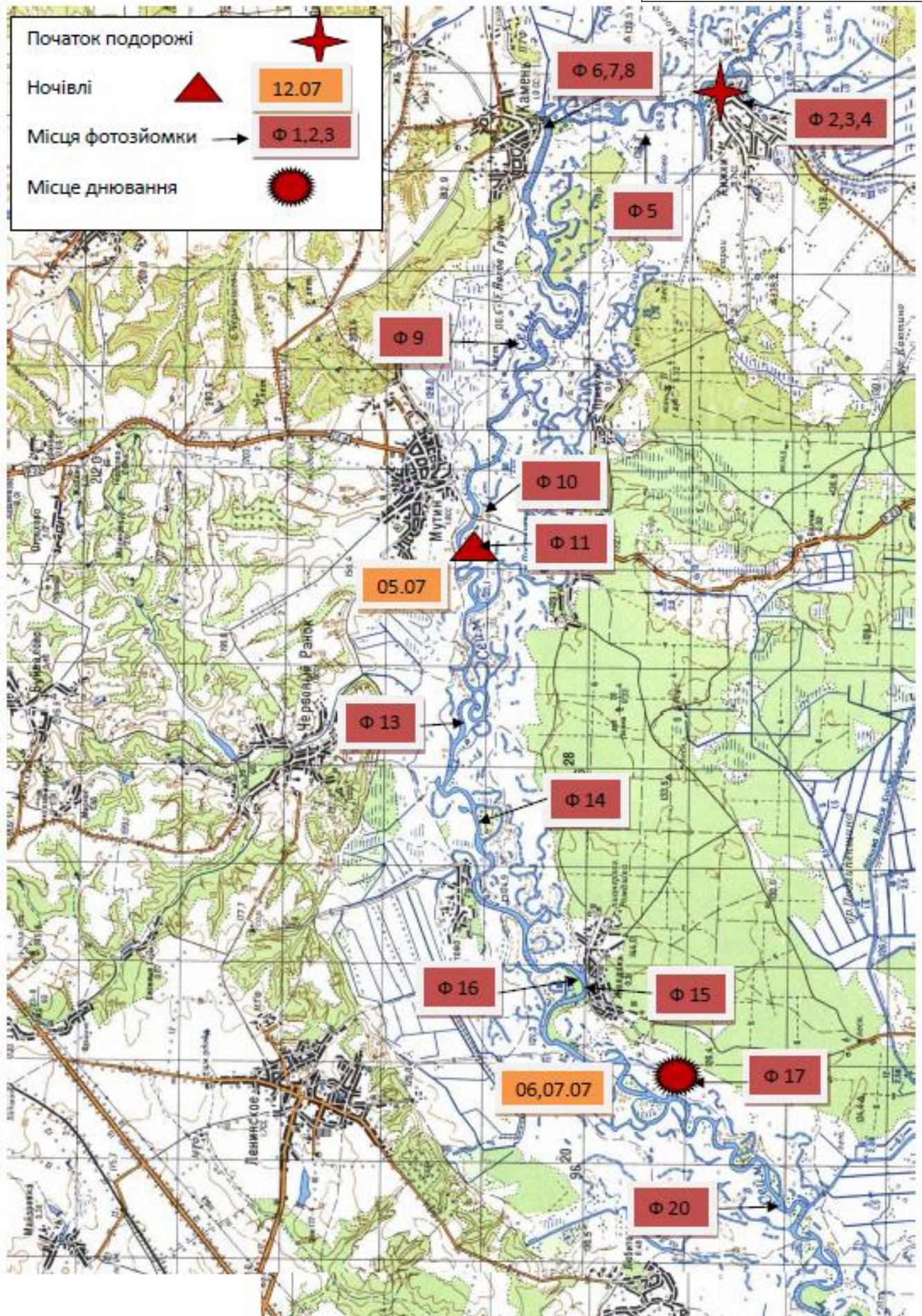
05.07.2019 дати старту, ночівель, фінішу;

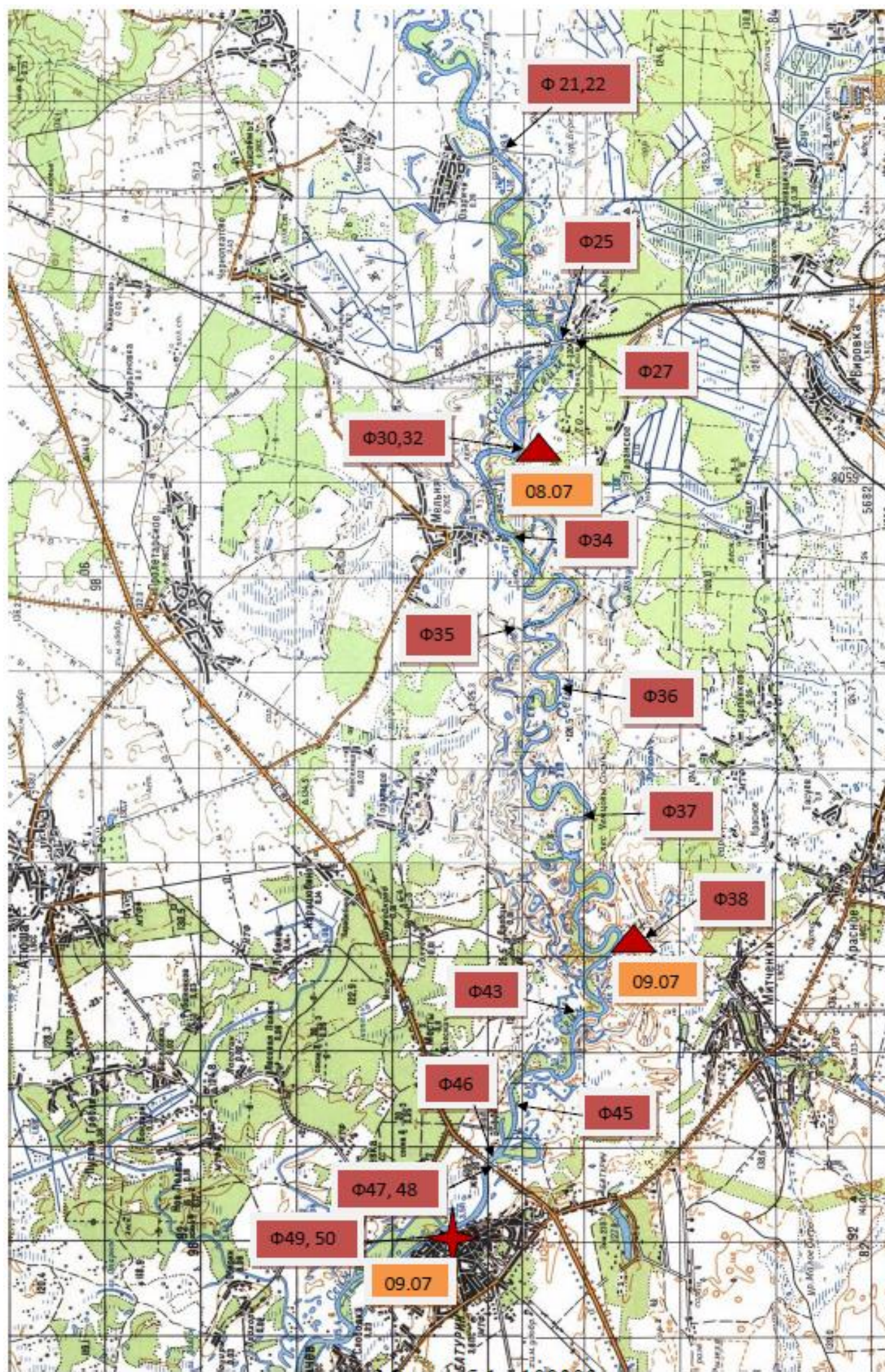
Ф 1-59 місця фотографувань і порядковий номер фотоматеріалу;

цікавий, незвичайний, краєзнавчий об'єкт.

карта маршруту 1

Масштаб 1 - 100000

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА НА МАРШРУТІ

Краєзнавча робота здійснювалася впродовж усього маршруту. Учасники походу вивчали й досліджували історичні та природні пам'ятки рідного краю. Провідними напрямками краєзнавчої роботи було спостереження за природою найбільшої природоохоронної території Сумщини – **регіонального ландшафтного парку «Сеймський»**, а також відвідання пам'ятних місць історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» в Батурині. Не оминули увагою туристи і пам'ятні місця, присвячені подіям і героям Другої світової війни.

Надзвичайно цікаві були природничі спостереження, що тривали протягом усього походу. Практично вся частина маршруту в Сумській області простягнулася красивими і часом неповторними ландшафтами регіонального ландшафтного парку «Сеймський». Ця найбільша за площею природоохоронна територія Сумської області була створена у 1995 році на базі кількох заказників та пам'яток природи місцевого значення, які досі є її складовими частинами. Загальна площа парку – 98,8 тисяч га, заповідна зона, де діє режим максимального обмеження використання природних ресурсів, складає 1,7 тисяч га. Усі інші зони парку можуть використовуватися для відпочинку, оздоровлення, туризму. На сьогодні налічується чотирнадцять особливих природоохоронних об'єктів у межах регіонального ландшафтного парку (РЛП). Через деякі з них пролягав маршрут походу, зокрема – **ландшафтний заказник «Єзуцький»**, **біосферний заказник «Мутинський»**, **орнітологічний заказник «Озаричанський»**, **геологічний заказник «Камінські піщаники»**. У жовтні 2016 року Сеймський РЛП став комунальним підприємством Сумської обласної ради, що повинно розширити можливості захисту довкілля і охорони природних компонентів на його території. Загалом територія парку простяглася чотирма районами Сумської області – Путивльським, Буринським, Конотопським, Кролевецьким (мал. 1).

Мал. 1. Межі регіонального ландшафтного парку «Сеймський»

На території парку мешкає велика кількість рідкісних тварин, а пам'ятки історії та архітектури вражають. У тваринному світі переважають тварини водно-болотного комплексу, серед рослин зустрічаються види, занесені до Червоної книги України. На маршруті туристи спостерігали сірих чапель, колонія яких одна з найкрупніших на Лівобережжі, розташовується в межах Сеймського РЛП. Особливістю тваринного світу парку можна вважати лісових велетнів - зубрів, які були завезені та акліматизовані у Мутинському заказнику в 1985 році. Зараз стадо налічує від 40 до 50 голів і є одним з найбільших в Україні. Туристи спостерігали великі лісові масиви, надзаплавні тераси, лучні простори, болота і стариці, велику ріку Сейм. Під час походу туристи спостерігали значну кількість рослин. Це хвойні та листяні дерева, чагарники підліску та прибережних заростів, лучне різнотрав'я. Також учасників походу здивувала велика кількість птахів і риби, безліч комах, які інколи надокучали. Та все ж вони – частина природи.

Камінські піщаники — геологічний заказник місцевого значення. Об'єкт природно-заповідного фонду Сумської області.

Розташований у межах Кролевецького району Сумської області, при південній околиці села Камінь.

Площа 2,5 га. Статус надано згідно з рішенням облвиконкому від 31.12.1980 року № 704. Перебуває у віданні Камінської сільської ради.

Статус надано для збереження місця виходу на денну поверхню стійких до ерозії пісковиків. Територія заказника охоплює ділянку правого берега річки Сейм.

Основою краєзнавчих спостережень походу стало відвідання групою туристів деяких об'єктів чудового і незвичайного **комплексу історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» в Батурині**. (фото K1)

Місто Батурин у 18 столітті було столицею Лівобережної України, резиденцією її гетьманів та й просто великим на той час містом. Буремні історичні події наклали свій відбиток на обличчя сучасного Батурина, що виражено в пам'ятниках, архітектурі, парках і музеях.

На площі перед Батуринською фортецею є величний пам'ятник п'яти гетьманам (фото K2) – тим, що мали найбільший вплив на життя і розвиток Лівобережної України у 17-18 століттях та мали відношення до Батурина. З цієї ж площі відкривається вид на фортецю (фото K3), археологічний музей, храм та деякі інші історичні об'єкти. Група відвідала Батуринську фортецю, туристи подивилися фортечний мур, ворота, будівлі в середині фортечного двору: церкву (фото K4), скарбницю, колодязь, будинки судді, писаря, а також віддали шану пам'яті захисникам Батурина, загиблим під час різанини у 1708 році, біля кам'яного хреста (фото K5). Потім туристи відвідали археологічний музей та церкву.

Двогодинна екскурсія лише трохи прочинила інформаційні двері для туристів; загалом в Батурині пропонується дев'ять екскурсійних програм, та й просто прогулятися містом приємно. Звичайно ж, на більш детальне дослідження Гетьманської столиці треба значно більше часу. У додатку 2 подана деяка інформація про визначні місця Батуринського історико-культурного заповідника.

Фото К1. Початок екскурсії по Батурину. Пам'ятник Сейму

Фото К2. Пам'ятник п'яти гетьманам на центральній площі Батурина

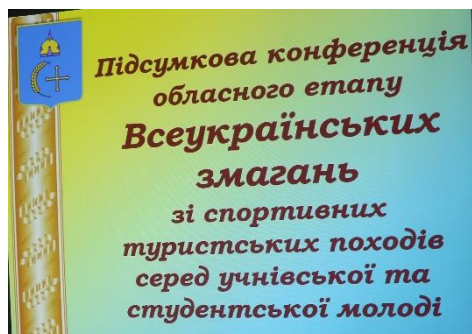
Фото 3. Батуринська фортеця ззовні

Фото К4. Вид на долину Сейму на майданчику біля кам'яного хреста пам'яті

**Фото К5. Козацька церква
в Батуринській фортеці**

**Презентація походу
на підсумковій конференції обласного етапу
Всеукраїнських змагань зі спортивних
туристських походів серед учнівської та
студентської молоді 30.11.2019 року
в Сумському обласному центрі позашкільної
освіти та роботи з талановитою молоддю**

**Фото К6-К8.
Команда Конотопської
СЮТур – лауреат
конференції**

ПІДСУМКИ, ВИСНОВКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

Водний туристичний похід на байдарках третього ступеня складності відбувся у заплановані строки – з 5 липня по 10 липня 2019 року. Маршрут проходив по ріці Сейм в її середній і нижній течії в межах західної частини Сумської і східної частини Чернігівської областей. Похід складався із п'яти ходових днів та одного дня відпочинку. Довжина маршруту склала 84 км, нитка маршруту наступна: с. Хижки – с. Камінь – с. Мутин – с. Заболотове – с. Жолдаки – с. Озаричі – с. Лисогубівка – с. Мельня – с. Митченки – м. Батурин. Маршрут пролягав територіями Кролевецького, Конотопського районів Сумської області та Бахмацького району Чернігівської області. Нитка маршруту тягнулася рівнинними ділянками річки у лісовій (переважно) та у лісостеповій природних зонах. Відхилень від попереднього плану походу не було, маршрут пройдено усіма членами групи повністю. Навколишня прибережна територія досить добре освоєна, є значна кількість населених пунктів, доволі густа мережа автодоріг, є залізниця, присутній мобільний зв'язок. До початку, фінішу та до багатьох пунктів маршруту досить легко дістатися через доволі густу мережу доріг – із твердим покриттям і ґрунтових.

Група рухалася чотирма екіпажами на трьох двомісних надувних байдарках із ПВХ та одній двомісній каркасній байдарці “Таймень”. Байдарки в задовільному стані, похід витримали добре, на воді стійкі, особливо надувні, достатньо швидкі і маневрові. У водному поході обов'язкова наявність ремнабору: клею, латок з гуми та ПВХ. Під час перебування на воді для забезпечення безпеки використовувалися рятувальні жилети. Маршрут рівнинними річками із відносно спокійною течією не становить великої складності, особливо за умови присутності досвіду і уважності при русі. Небезпеку під час руху могли скласти підтоплені дерева та гілки, а також мілини, що зустрічалися досить часто. Тому при русі важливо не втрачати пильності, а також мати напоготові ремонтний набір (у цьому поході він не знадобився, за виключенням клею). Погода також спричиняла певні труднощі – необхідні були засоби протистояння як дощовій і вітряній, так і сонячній і жаркій погоді. Досить багато неприємностей завдавали комахи, тому в поході необхідно мати певні засоби захисту від комах.

Аварійні виходи з маршруту водного походу за нагальної необхідності можуть здійснюватися по автомобільним та залізничним шляхам, що перетинають маршрут або проходять у безпосередній близькості до нього завдяки автобусному та залізничному транспорту, розклад руху яких в районі проведення походу подано в додатку 1.

У перший день походу аварійний вихід можна здійснити в селі Камінь – автобусом до міста Кролевець, а також у селі Мутин – автобусом до міст Кролевець і Конотоп. Із Кролевця в Конотоп нескладно добратися рейсовими

автобусами або електропотягами.

В другий день походу аварійний вихід можна здійснити в селі Мутин – автобусом до Кролевця або Конотопа, а також в селі Жолдаки – автобусом до Конотопа.

Третій день – днювання біля села Жолдаки; аварійний вихід – автобусом до Конотопа.

Під час четвертого похідного дня аварійний вихід може бути в селі Озаричі – автобусом до Кролевця або Конотопа, а також в селі Лисогубівка – залізничним транспортом до Конотопа зі станції «Ріка Сейм».

У п'ятий день походу аварійний вихід може здійснюватися у селі Мельня – автобусом до міста Конотоп.

Шостий день аварійний вихід – в районі автомобільного мосту на міжнародній трасі Київ – Москва, далі – автобусом до Конотопа.

Як базовий картографічний матеріал була використана карта масштабом 1:100000. Це військово-топографічна карта зі стандартними умовними знаками, градусною і кілометровою сітками. Варто відзначити, що сильно меандруюче русло часто виявляється довшим, ніж показує розрахунок по карті. Тому в поході має значення хороша фізична і психологічна підготовка. Загалом карта давала достатньо інформації про мережу автомобільних і ґрунтових доріг, населені пункти, мости і загальний характер рослинності. Але не завжди повна інформація була про характер русла, берегів, наявну інфраструктуру. Тому рекомендується використовувати різноманітні карти – туристичні, топографічні, бажано більш крупних масштабів.

Район подорожі надзвичайно привабливий у краєзнавчому аспекті. Тут дуже цікава і красива природа, є заказники, пам'ятки природи місцевого значення, а також найбільший природоохоронний об'єкт Сумщини – регіональний ландшафтний парк «Сеймський». Район багатий на історичну спадщину, причому різних епох і характерів. Головною краєзнавчою метою в даному поході стало ознайомлення з ансамблем історико-культурного заповідника Батурина «Гетьманська столиця». Ці перлини нашої історії і духовності можна порекомендувати відвідати в будь-якій подорожі.

У даному районі водні походи найбільш комфортні в теплий період року (рекомендовано – з травня по вересень). За умови невисокої температури повітря і води (весною і восени) такі походи можуть стати екстремально важкими. Ріки добре освоєні в туристичному плані, на берегах не проблема знайти місце для стоянки, дрова. Питну воду щодня є можливість брати в населених пунктах, там же, в торгівельній мережі, поповнювати запаси продуктів. Така можливість є практично щодня.

Підсумовуючи похід, можна констатувати, що він відбувся успішно, у повній мірі, виконавши спортивні, краєзнавчі, розвиваючі, виховні завдання.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Шляхи під'їзду і від'їзду

Маршрут походу пролягав територіями добре освоєними і заселеними з досить густою мережею транспортних шляхів і розвинутим транспортним сполученням. Зокрема, на четвертий день нитка маршруту перетинала залізничну колію міжнародного сполучення Київ – Москва, якою рухаються приміські та регіональні потяги. Станція «Ріка Сейм» була зовсім поруч, метрів зо триста від нитки маршруту, на ній регулярно за розкладом зупиняються приміські електропоїзди. У районі походу рух приміського і міжміського автобусного транспорту досить інтенсивний Автобусне сполучення досить регулярне, скористатися ним за необхідністю не викликає ніяких проблем.

Розклад руху приміських електропотягів:

Конотоп – Зернове: Конотоп (08 год. 40 хв.), Вирівка (08 год. 51 хв.), Ріка Сейм (08 год. 58 хв.), Мельня (09 год. 05 хв.), Присеймів'я (09 год. 11 хв.), Алтинівка (09 год. 17 хв.), Кролевець (09 год. 34 хв.);

Конотоп – Зернове: Конотоп (13 год. 34 хв.), Вирівка (13 год. 45 хв.), Ріка Сейм (13 год. 52 хв.), Мельня (13 год. 58 хв.), Присеймів'я (14 год. 04 хв.), Алтинівка (14 год. 10 хв.), Кролевець (14 год. 28 хв.);

Конотоп – Зернове: Конотоп (17 год. 40 хв.), Вирівка (17 год. 51 хв.), Ріка Сейм (17 год. 58 хв.), Мельня (18 год. 05 хв.), Присеймів'я (18 год. 10 хв.), Алтинівка (18 год. 16 хв.), Кролевець (18 год. 34 хв.);

Зернове – Конотоп: Кролевець (06 год. 07 хв.), Алтинівка (06 год. 24 хв.), Присеймів'я (06 год. 29 хв.), Мельня (06 год. 36 хв.), Ріка Сейм (06 год. 42 хв.), Вирівка (06 год. 50 хв.), Конотоп (06 год. 57 хв.);

Зернове – Конотоп: Кролевець (16 год. 10 хв.), Алтинівка (16 год. 27 хв.), Присеймів'я (16 год. 32 хв.), Мельня (16 год. 39 хв.), Ріка Сейм (16 год. 45 хв.), Вирівка (16 год. 53 хв.), Конотоп (17 год. 00 хв.);

Зернове – Конотоп: Кролевець (18 год. 05 хв.), Алтинівка (18 год. 22 хв.), Присеймів'я (18 год. 27 хв.), Мельня (18 год. 34 хв.), Ріка Сейм (18 год. 40 хв.), Вирівка (18 год. 48 хв.), Конотоп (18 год. 55 хв.).

Розклад руху автобусного транспорту в районі походу [12]:

Жолдаки – Конотоп (через Кузьки, Раки) – 6 год. 50 хв.; 13 год. 30 хв.; 18 год. 50 хв.;

Кролевець – Конотоп (через Мутин, Новомутин) – 07 год. 30 хв.; 11 год. 30 хв.; 14 год. 45 хв.; 18 год. 45 хв. ;

Кролевець – Конотоп (через Лисогубівку, Озаричі) – 06 год. 50 хв.; 12 год. 30 хв.; 18 год. 00 хв.;

Конотоп – Кролевець (через Новомутин, Мутин) – 06 год. 00 хв.; 09 год. 45 хв.; 17 год 30 хв. ;

Конотоп – Кролевець (через Лисогубівку, Озаричі) – 05 год. 20 хв.; 10 год. 40 хв.; 16 год. 00 хв.;

Конотоп – Мельня (через Лисогубівку, Озаричі) – 05 год. 55 хв.; 10 год. 00 хв.; 12 год. 50 хв.; 17 год. 05 хв.;

Батурин – Конотоп – 5 год. 30 хв., 7 год. 10 хв., 8 год. 00 хв., 11 год. 10 хв., 14 год. 00 хв., 17 год. 45 хв.

Крім наведеного розкладу існує кілька автобусних маршрутів міжміського сполучення (Короп – Конотоп, Харків – Кролевець), які теж можна використати в разі потреби. Влітку існує також кілька додаткових рейсів до села Жолдаки як до основного місця відпочинку конотопчан.

Розклад роботи музеїв у м. Батурин

Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»

Адреса та режим роботи заповідника: м. Батурин, вул. Гетьманська, 74, e-mail: baturin-capital@ukr.net. Сайт: <http://www.baturin-capital.gov.ua>

9.00 – 17.00, обідня перерва – 13.00 – 14.00, вихідні дні – субота, неділя. Тел.: (04635) 4-84-37. Довідки за телефоном: (04635) 4-80-08.

Музей – Будинок Генерального судді В.Кочубея. Режим роботи: 9.00 – 17.00, без перерви на обід, вихідний: понеділок. Тел. (04635) 4-82-43.

Музей археології. Режим роботи: 9.00 до 17.00 без перерви на обід, вихідний – понеділок. Тел. (04635) 4-88-53.

Цитадель Батуринської фортеці.

Адреса: вул. Партизанська. Тел: (04635) 4-88-53, 4-84-37.

Режим роботи: 9.00 до 17.00 без перерви на обід, вихідний – понеділок, тел. (04635) 4-86-96.

Палацово – парковий ансамбль Кирила Розумовського. Режим роботи: вівторок, середа, четвер, п'ятниця, 10.00 – 17.00, обідня перерва 13-00 до 14-00, субота, неділя, з 9.30 – 17.00 без обідньої перерви, вихідний день – понеділок, санітарний день – остання п'ятниця кожного місяця. Тел. (04635) 4-86-51.

Красознавчі повідомлення, підготовлені учасниками походу

Цитадель Батуринської фортеці

Підготувала Тищенко Ольга

10 квітня 2004 року, у переддень Великодня, в пам'ять про батуринців, що прийняли мученицьку смерть без винятку віку та статі в 1708 році на території Цитаделі Батуринської фортеці постав Хрест (автор проекту Анатолій Гайдамака, скульптор Микола Обезюк), як символ розп'ятого і воскреслого Батурина, розп'ятої та воскреслої України. Це і стало початком відродження Гетьманської столиці. Цитадель Батуринської фортеці, відтворена в 2008 році на історичному місті, на високому мисі лівобережної тераси р. Сейм, на виконання Указу Президента України В.А. Ющенка № 1131 від 21.11.2007 р. «Про деякі питання розвитку Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» та селища Батурин». Авторський колектив інституту «УкрНДПроектреставрація» розробив концепцію архітектурного відтворення, впорядкування та музеєфікації комплексу пам'яток Цитаделі Батуринської фортеці на підставі багаторічних археологічних досліджень, глибинному вивченні історичних джерел, використанні історико-архітектурних аналогів в галузі оборонної культової, цивільної архітектури України XVII-XVIII ст. Відтворені об'єкти розміщені на своїх історичних місцях, що виявлені і досліджені археологами. Дані пам'ятки не претендують на автентичність, вони створюють узагальнений архітектурно-художній образ Цитаделі Батуринської фортеці початку XVIII ст. і використовуються як музейно – туристичний заклад Національного заповідника «Гетьманська столиця». У 2008 році (з березня по листопад) на території Цитаделі Батуринської фортеці відтворено 11 об'єктів:

- 1. Головна замкова в'їзна вежа** – дерев'яна, проїзна, з брамою, шестистінна, чотириярусна, з горішнім бойовим ярусом. Висота – 28 м.
- 2. Північна замкова башта** – дерев'яна, “глуха”, шестистінна, триярусна, з горішнім бойовим галерейчастим ярусом, покрівля наметова. Висота – 15,5 м.
- 3. Південна замкова башта** – дерев'яна, чотиристінна, триярусна з горішнім бойовим ярусом. Висота – 17,8 м.
- 4. Оборонна стіна** – дерев'яна триярусна, з брусів у вигляді клітей – городень. Поділяється на два прясла, у центрі – Головна в'їзна вежа, на флангах – Північна і Південна вежі, в яких містяться господарські і інженерні служби. Висота – 8,6 м., довжина – 155,6 м.
- 5. Гетьманський будинок** – мурований, одноповерховий, з ганком, декоративними фронтонами та мансардовим приміщенням. Служив офіційною резиденцією гетьмана та урядовою канцелярією. За розплануванням повторює тип української хати “на дві половини” (з сіньми та кімнатами-світлицями

обабіч). Архітектурний декор фасадів, декоративно-побутове опорядження кімнат вирішено в традиціях української народної архітектури доби бароко. Репрезентує житло козацької старшини та приміщення урядових установ Гетьманщини. У відбудованому Гетьманському будинку на Цитаделі тривають роботи з музеєфікації, що дасть унікальну можливість наглядно продемонструвати умови життя та діяльності українських гетьманів в кінці XVII- на початку XVIII ст. Висота – 12,2 м., площа – 180,4 м.

6. Замкова церква Воскресіння Господнього – дерев'яна, тридільна, однобанна, з мурованим підземним приміщенням – криптою. Церква діюча. Архітектурний декор, інтер'єри та культове опорядження храму вирішуються в традиціях української народної архітектури доби бароко. Підземне приміщення використовується як крипта, де поховані останки захисників та жителів Батурина, що загинули в 1708 році. Висота – 16,4 м., площа – 60, 2 м.

7. Скарбниця – мурована, двоярусна, зі склепінчатим льохом-підвалом. Призначалася для зберігання державного скарбу, коштовностей, клейнодів. За прототип взято пам'ятку архітектури, полкову скарбницю початку XVIII ст. в місті Прилуки на Чернігівщині, що уособлює традиційний тип скарбниць XVII-XVIII ст., вирізняється гармонійними пропорціями, компактністю, лаконічним архітектурним декором. Нині використовується, як експозиційне приміщення ідуть роботи зі створення музею «Скарбниця». Висота – 6,65 м., площа 27,5 м.

8. Криниця – дерев'яна альтанка з наметовим перекриттям над криницею і корбою має підйомний механізм. Відтворено за зразками фортечних і монастирських криниць України XVII-XVIII ст. Глибина до води – 29 м.

9. Рів – відділяє територію замку від міста. Використовується як експозиційний об'єкт. Відтворено за даними археологічних досліджень Батуринської фортеці, що визначило розміщення й габарити рову. Глибина – 7,4 м.

10. Замковий міст – перекинутий через рів до Головної в'їзної вежі, дерев'яний. Відтворений за кресленнями фортечних мостів Гетьманщини XVII-XVIII ст.

11. Палісадова огорожа – розташована по схилу гори.

МАРШРУТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Маршрут розглянули члени МКУБ та СТМ МКК:
(назва Маршрутно-кваліфікаційної комісії)

1. Кондратенко Д.Е.
(прізвище, ініціали)
2. Дуката В.М.
(прізвище, ініціали)

Особливі вказівки (про реєстрацію в аварійно-рятувальній службі та інші):

Група під керівництвом Хвостов Т.М.
(прізвище, ім'я, по батькові)

має (не має) право здійснити даний похід

Звіт про похід подати у формі усний, скорочений письмовий з фотографіями
(усний, скорочений письмовий з фотографіями)

Голова МКК 218-00-1Н012000 « 3 » липень 20 19 р.
(прізвище, ініціали)

Висновок МКК про залік походу

Похід оцінено: III ступінь складності
(ступінь складності за наявності)

Зараховано досвід подолання локальних перешкод:

Довідки про залік походу видані у кількості 3 штук.

Голова МКК 218-00-1Н012000 « 5 » березень 20 19 р.
(прізвище, ініціали)

Додаток №2
до наказу 9-А від «29» січня 2015 року

МАРШРУТНИЙ ЛИСТ № 9В/19 некатегорійного спортивного туристського походу

Група туристів Конотопської станції юних туристів
(назва організації, що проводить похід)
Конотопської міської ради

у складі 8 осіб здійснює з « 5 » липень 20 19 р.

до « 10 » липень 20 19 р. Варши некатегорійний
(вид туризму)

спортивний туристський похід
(ступінь складності, нижче 1-го ст.. скл. з подоланням

категорійних локальних перешкод)
в районі річки Сейм в Сумській, Чернівецькій областях
(географічний, адміністративний район)

за маршрутом: с. Хижини-с. Камінь-с. Мурин-с. Заболотівка-с. Жагдаш-с. Варині-с. Мисочівна-с. Малая-с. Мат. гонки-м. Батури

Керівник групи Хвостов Фед. Миколайович (097-178-23-69)
(прізвище, ім'я, по батькові, мобільний телефон)

Заст. керівника Антонів Володимир Борисович
(прізвище, ім'я, по батькові, мобільний телефон)

Керівник закладу, що проводить похід Чорняк В.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)
М.П. КОНОТОПСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ « 3 » липень 20 19 р.

СПИСОК УЧАСНИКІВ

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження	Туристська підготовка* (вказати походи вищих класів з даного виду туризму, район походу, а також досвід: У – учасник, К – керівник)	Розподіл по засобам сплаву)
1.	Хвостов Гіор Миколайович	29.09. 1970	1к.с.-К (р.Сейм) 3к.с.-У (р.Черемш)	керівник
2.	Антонов Володимир Борисович	7.01. 1950	3к.с.-К (р.Черемш)	даспиритник
3.	Пашанко Анна Володимирівна	22.07. 2004	ступеніві-У	зав'язи, віднов. за походом у складі
4.	Селіно Микола Андрійович	27.09. 2004	ступеніві-У	відповідальний за фот. зйомки
5.	Валішко Артем Іванович	29.09. 2004	ступеніві-У	віднов. за походом у складі
6.	Моніа Богдан Гордович	20.06. 2005	ступеніві-У	заст. старшого, відп. за аптечку
7.	Пирік Дмитро Олександрович	19.04. 2005	ступеніві-У	староста групи
8.	Поволоцький Назар Олександрович	18.04. 2005	ступеніві-У	відповідальний за раціон

Примітки: _____

МАРШРУТ ПОХОДУ, ПОГОДЖЕНИЙ З МКК

Дата	Відрізок маршруту та локальні перешкоди	Від-стань (км)	Засіб пересування	Відмітка на маршруті
5.07. 2019	с. Хитки – с. Мурин	16	стлав	
6.07. 2019	с. Мурин – с. Жалдаки	20	стлав	
7.07. 2019	с. Жалдаки	дзювання		
8.07. 2019	с. Жалдаки – с. Лисосубів	18	стлав	
9.07. 2019	с. Лисосубів – с. Митин	18	стлав	
10.07. 2019	с. Митин – м. Банурин	12	стлав	

Всього активними засобами пересування 84 км
 Копія карти або картосхеми з нанесеним маршрутом додається.

Керівник групи Хвостов (підпис) (Г. М. Хвостов) (прізвище, ініціали)

Контрольні терміни повідомлень:

« 5 » липень 20 19 р. за адресою тел. 067-927-56-65
 кому Біскупській О. М. 3
 « 10 » липень 20 19 р. за адресою тел. 067-927-56-65
 кому Біскупській О. М. 3

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко О. Д. Історія України – К.: «Академвидав», 2006.
2. Воронов Ю.Б. 100 избранных маршрутов для путешествий на байдарке. М.: Мир, 1993. – 95 с.
3. География Черниговской области. / Суми: СДПУ ім. А.С. Макаренка, 1991. - 128 с.
4. Заповідники і національні парки України. Мінекобезпеки України. - К.: Вища школа, 1999. - 247 с.
5. Заставний Ф.Д. Географія України: навчальний посібник у 2-х кн. Ред. М.П. Порцей. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
6. Звіти про спортивно-туристські походи – переможці обласного етапу Чемпіонату України зі спортивних походів –
Доступний з: <http://www.ospo.sumy.ua>
7. История городов и сел Украинской ССР. Сумская область. - К.: Гл. ред. УСЭ, 1980. - 657 с.
8. История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область. - К.: Гл. ред. УСЭ, 1980. - 657 с.
9. Історія міст і сіл Української РСР. Сумська область – К: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1980.
10. Леонтьева Г.С. Географія рідного краю / [Леонтьева Г., Тюленєва В.О., Яценко Д.І., Черепанова Є.О.]. - Суми: Козацький вал, 1997. - 78 с.
11. Медицинский справочник туриста. - М.: ФИС, 1986. - 67 с.
12. Организация и проведение туристских походов. - М. : ФИС, 1987. - 219 с.
13. Питание в туристских путешествиях. - М.: ФИС, 1986 - 143 с.
14. Походи з учнівською та студентською молоддю: інф. – метод. вісн./ уп. О.М. Білецька. – Суми: ОЦПО та РТМ, 2015. – 58с.
15. Сумська обласна державна адміністрація. Департамент екології та охорони природних ресурсів. Сеймський регіональний ландшафтний парк – Суми, 2018.
16. Топографическая карта. Сумская область - К.: 2003.
17. <https://avtobus.in.ua>
18. <https://maps.visicom.ua>
19. Інтернет-ресурс: www.baturin-capital.gov.ua.